

Minska läkemedelsförväxlingar med tydligare förpackningar

Genom att ändra design på läkemedelsförpackningarna skulle risken för förväxlingar minska. Men även om det är läkemedelsföretagen som måste utföra förändringarna, så är det från vården man måste peka på var riskerna finns.

– En vanlig tanke är att vi läkare bara förskriver läkemedel och inte gör något med dem. Men även om det är väldigt få läkare i Sverige som handskas direkt med läkemedel, så måste alla handskas med läkemedelsförväxlingar.

Det säger Mikael Rolfs, ordförande i Läkarförbundets råd för läkemedel, IT och medicinteknik, RLIM, och representant i Nätverket för patientsäkerhet. Mikael Rolfs är själv specialist i anestesi och intensivvård och har därmed en fysiskt närmare relation till läkemedel än många kolleger i andra specialiteter.

– Ofta hjälper vi till att blanda läkemedel. I en akut situation kanske det bara finns jag och en sjuksköterska, och då måste vi kunna hjälpas åt.

Mikael Rolfs säger att det dels måste

Foto: Goran Segeholm

Mikael Rolfs, ordförande i Läkarförbundets råd för läkemedel, IT och medicinteknik, RLIM, samt representant i Nätverket för patientsäkerhet.

finns en bra organisation för var läkemedlen ligger på en sal eller i ett förråd, dels ska finnas ett synintryck som sig-

nalerar när man är på väg att sträcka sig efter fel läkemedel,

– Det ska vara svårt att ta fel.

Men det är det inte alltid i dag. Mikael Rolfs exemplifierar med antibiotika som tillhör gruppen cefalosporiner, där alla börjar på »Ce«, till exempel Cefotaxim och Cefuroxim.

– När du som läkare sitter och letar i listor över läkemedel så är det ganska lätt att hoppa in på en av dem och så är man färdig. Dessutom är det sällan någon väldig skillnad vad gäller dosen, så inte heller den ger någon vägledning om det blev rätt eller fel.

Mikael Rolfs säger att RLIM har som förslag att man använder så kallad tall man lettering, det vill säga att den typiska delen av ett läkemedelsnamn lyfts fram i versaler, till exempel CefoTAXim, CefuROXim, för att minska risken för förväxlingar.

– Då hajar man till och lägger märke till ordet på ett annat sätt än vid bara flytande text.

»Tall man lettering« fanns också med

Lokala och nationella insatser mot läkemedels

Varje år skadas 6 000 patienter av läkemedelsförväxlingar i den svenska vården, 750 av dessa får betydande eller till och med katastrofala följder. Detta enligt beräkningar som Nätverket för patientsäkerhet gjort. Landstingen jobbar på för att minska riskerna men önskar sig också centrala åtgärder.

– Det här är ett allvarligt problem!

Det säger Kaj Essinger, senior advisor vid Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag (LÖF), som ingår i Nätverket för patientsäkerhet tillsammans med Sveriges Kommuner och landsting, Läkarförbundet, Vårdförbundet och Vårdföretagarna.

För att undersöka hur man runt om Sverige arbetar för att minska risken för läkemedelsförväxlingar sände nätverket ut en enkät till landets chefläkare i sjukvården och ordförande i läkemedelskommittéerna.

Alla landsting/regioner finns representerade bland de 45 svar som nätverket sammanställt. Många arbetar på

flera fronter samtidigt för att minimera förväxlingsrisken. Endast fyra landsting/regioner för emellertid separat statistik om läkemedelsförväxlingar i avvikelsemet, i övriga landsting får man göra en manuell genomgång för att kunna bryta ut just detta.

Som konkreta förebyggande åtgärderna jobbar flera med bassortiment av läkemedel för att få ner antalet preparat i läkemedelsförråden, där hälften också har börjat sortera läkemedlen i ATC-kodsordning. Några landsting/regioner har också infört eller planerar att införa läkemedelsautomater för sällanläkemedel.

Av enkäten framgår att vissa landsting redan i dag arbetar med färgkodning vid förväxlingsrisk, något som Gert Ragnarsson, direktör på Läkemedelsverket och Centrum för bättre läkemedelsanvändning, anser kan utgöra en risk i sig.

Gert Ragnarsson

Kaj Essinger

– Problemet är att olika kliniker märker på olika sätt, med olika färg.

Gert Ragnarsson menar att då personal rör sig mellan olika arbetsplatser med olika färgmarkeringar är risken för feltolkning av färgsignalerna uppenbar.

Flera landsting/regioner har »låg förväxlingsrisk« som krav vid upphandling av alla eller de flesta läkemedel. Infusionsvätskor, cefalosporiner, injektionsläkemedel i ampuller, vätskor och antibiotika är exempel på läkemedel som

landsting/regioner ställer så kallade börkrav för låg förväxlingsrisk på vid upphandling. Börkrav är inte obligatoriska, men med poängsystem kan företag som uppfyller de kraven bli mer intressanta i upphandlingen. Ett exempel är Västra Götaland, som ger 10 poäng om det finns streckkodning på läkemedelsförpackningarna. Många som svarat på enkäten önskar just att tydlig märkning skulle få ökad tyngd i upp-

Samarbete ledde till ny förpackningsdesign

Efter ett samarbete mellan bland annat anestesiologer på Södersjukhuset och Apoteket Produktion & Laboratorier (APL) samt Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag (LÖF) ändrade APL för ett par år sedan förpackningarna för 18 läkemedel.

Resultatet blev ny märkning på minst två sidor av förpackningen mot tidigare en, med en innehållsförteckning på svenska i stället för på latin, med färgad etikett på ampuller i stället för genomskinlig och ett förkortat läkemedelsnamn mot tidigare de fullständiga, och ofta ganska komplicerade, läkemedelsnamnen (LT nr 39/2008, sidorna 2656-7).

– Vi är fortfarande intresserade av att delta i en samarbetsgrupp för att driva frågan om märkning vidare, säger Eva Sjökvist Saers, vd för APL som numera är ett fristående aktiebolag.

Hon efterlyser en nationell standard för vilka signaler som ska gälla på förpackningarna.

– Vi erbjuder läkemedel som bara är för den svenska marknaden, och vi har korta beslutsvägar så vi skulle ganska enkelt kunna göra om märkningen. Men vi är beroende av att göra det tillsammans med värden.

Sara Gunnarsdotter

Eva Sjökvist Saers

som önskemål i svaren på den enkät om läkemedelsförväxlingar som Nätverket för patientsäkerhet ställt till bland annat chefläkare (se artikel nedan). Något annat som kom upp i enkätsvaren var en önskan att läkemedlets generiska namn skulle vara det på förpackningen som först fångar blicken. Det håller Mikael Rolfs med om.

– Vi har genomfört generisk substitution i Sverige, och vi börjar mer och mer närma oss generisk förskrivning. Då är det naturligtast att det generiska namnet

»... det är vårt ansvar som vårdgivare och personal i vården att kunna visa var riskerna finns.«

är tydligast urskiljbart på förpackningen, säger Mikael Rolfs och fortsätter:

– Industrin har haft ett tveeggat förhållande till generisk förskrivning och generiska namn på förpackningarna och lyfter gärna fram helt omöjliga kemiska beteckningar och frågar om vi verkligen vill ha det så.

Mikael Rolfs svarar själv att han hellre skulle lära sig ett »omöjligt« namn, än 26 olika, lättare. I och med att generisk förskrivning i större utsträckning anammas i stora delar av världen så tror han dock att en attitydförändring är i sikte.

– Industrin i Sverige kan inte hålla emot en internationell trend.

Nätverket för patientsäkerhet har inlett ett samarbete om förpackningsdesign med Läkemedelsverket (se artikeln bredvid) och har också diskuterat frågan med LIF – de forskande läkemedelsföretagen.

– Det finns en pragmatism i industrin, de vill ju inte framstå som de som håller emot patientsäkerheten när man kan visa svart på vitt var riskerna finns. Men det är vårt ansvar som vårdgivare och personal i vården att kunna visa var riskerna finns.

Enligt en studie från S:t Görans sjukhus, om förväxlingar av parenterala läkemedel med likande namn och förpackning, uppgav 11 procent av de tillfrågade sjuksköterskorna att de förväxlat läkemedel, och 21 procent angav att de inte visste om de förväxlat läkemedel. Resten uppgav att de inte gjort någon läkemedelsförväxling (LT nr 28-29/2008 sidorna 2012-3). Inte heller Mikael Rolfs har förväxlat läkemedel.

– Nej, inte som jag vet om ... Det är det som är problemet med läkemedelsförväxlingar: De sker ständigt och jämt med ett stort mörkertal. Så det är väldigt svårt att säga hur stort problemet egentligen är.

Sara Gunnarsdotter

förväxlingar

Foto: Colourbox

I vilken ordning läkemedlen är sorterade i förrådet har betydelse för förväxlingsrisken.

handlingen och att landstingen/regionerna skulle kunna enas om gemensamma bör-krav för förpacknings-/etikettdesignen.

Just gemensamma krav på förpackningarnas design i samband med upphandling av läkemedel till slutenvården tror Kaj Essinger och nätverket är ett

fungerande påtryckningsmedel. Som ett gott exempel nämner han att AstraZeneca infört streckkoder på alla sina förpackningar i Norden efter danskt beslut att införa streckkodskrav.

– Det finns mycket som går att lösa lokalt, men en del problem måste man arbeta med på nationell nivå för att rätta till, säger Kaj Essinger.

Därför arbetar Nätverket för patientsäkerhet just nu med att försöka få till stånd ändrad utformning av läkemedelsförpackningar för att i möjligaste mån undvika läkemedelsförväxlingar.

Ur enkätsvaren kan man läsa att det finns önskemål om att ett läkemedels generiska namn skulle ha störst och tydligast text på förpackningarna, och många förordar också en generell övergång till generisk förskrivning. Dessutom ser många ett problem i de korta intervallen som i dag finns i besluten av generikasubstitution, ett förslag är att besluten skulle gälla för ett år i taget.

Så kallad tall man lettering, finns

också med på listan över önskemål.

Nätverket för patientsäkerhet arbetar dessutom enligt följande mål:

- Streckkoder på alla förpackningar.
- Enhetlig stilsort, storlek och placering av text som anger namn och styrka på förpackningen. Dessutom ska texten finnas på flera sidor.
- En särskild markering för läkemedel som måste spädas före användning.
- En särskild färg för särskilt farliga läkemedel.

Nätverket har nu påbörjat en dialog med Läkemedelsverkets Centrum för bättre läkemedelsanvändning, men de har än så länge främst kommit överens om att »inleda ett samarbete«.

– Vi ska titta på vilka möjligheter som finns när det gäller design, säger Gert Ragnarsson försiktigt.

– Jag är optimistiskt lagd och tycker att man ska åta sig svåra projekt, säger Kaj Essinger.

Sara Gunnarsdotter